

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Caput XI. De Completorio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

Hæc Satyrici objurgatio quam verè convenit a-
tati nostræ! Sed nunquid desperandum? Absit.
Ecce enim non est abbreviata manus Domini, ut
salvare nequeat: neque aggravata est auris ejus,
ut non exaudiat. Verumtamen iniquitates no-
stræ diviserunt inter nos, & Deum nostrum: &
peccata nostra averterunt faciem ejus à nobis, ne
ex audiret. Propterea fuis lachrymis indulgen-
tiam Domini postulemus, ne caliginosa scele-
rum nox nos incautos apprehendat. Hora unde-
cima est, ait S. Zeno ^a, conclusa sunt diei tem-
pora, curramus omnes, festinemus, ne nox
adsit, ne hora prætereat, ne nox mortis insit.
Beatus quidem qui à manè usque in noctem
laborans paratum denarium tanquam debitum
postulat. Sed quia bonus est Dominus, quia
misericors est, speremus in eum, ut undecimæ
licet horæ operarii laboris diurni denarium con-
sequamur.

CAPUT XI.

DE COMPLETORIO.

S. I.

*Completorium cur sic dictum. Quare à lectione
inchoetur. Ostensum contra quosdam san-
ctum Benedictum primum Completorii in-
stitutorem fuisse.*

Septem Divinis Officiis pro viribus inge-
nii mei, quod sentio quam sit exiguum,
Domino opitulante commemoratis, remanet
ostavum, quod Completorium dicitur, & pro-
pter sui nominis effectum in fine cæterorum ce-
lebratur. Completorium enim dictum existi-
mant quotquot de sacris Ecclesiæ ritibus scri-
bunt, vel quia diei cursus, nostræque servitutis
pensum hæc hora completur, ut post Venera-
bilem Bedam ^a notat Jodocus Chlichtoveus ^b:
vel quia in illo esus, potus, locutio, & alia ad
corporis sustentationem necessaria complentur,
& consumuntur, ut putant Amalarius, Fortuna-
tus ^c, & Hugo Victorinus ^d post D. Benedi-
ctum. Hic capite 42. suæ Regulæ gravissimè
præcipit, ut dicta vespera diebus jejuniorum,

^a Zeno in su ser. de Psalm. 128. ^a Beda lib. de medit.
Pass. Christi per 7. horas. ^b Iodoc. Chlicht. lib. 2.
Eulicid. Eccl. cap. de horis Canonic. ^c Amal. lib. 4.
cap. 8. ^d Hugo in speculo cap. 5.

aliis autem diebus statim post cœnam, sedent
omnes in unum, & legat unus collationes, vel
vitas Patrum, aut certè aliud, quod ædificet
audientes, & lectis quatuor, vel quinque foliis,
vel quantum hora permittit, omnibus in unum
occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis
fortè in assignato sibi commissio fuerit occupa-
tus, occurrat. Omnes ergo in unum congrega-
ti compleant, id est Completorium recitent,
quo Divinæ laudes complentur. Idè autem
sanctus Pater lectionem Completorio præmitti
voluit, ut Monachi ex diurnis operibus, vel ne-
gotiis distracti, ipsa lectione revocarentur ad
Deum. Quare libros magnæ ædificationis, &
pietatis legi præcepit, cujusmodi sunt collatio-
nes Patrum à Joanne Cassiano conscriptæ, vitæ
quoque Sanctorum, & diversorum Patrum asce-
tici sermones. Pro qua lectione Smaragdus Ab-
bas Diadema Monachorum composuit, ut ex eo
singulis diebus capitulum unum legeretur. Ex
hac verò Monastica constitutione ratio colligi-
tur, qua factum est, ut præter cæterarum ho-
rarum consuetudinem hoc Officium à lectione
inchoetur. Brevis enim lectio, quæ hodie
Completorium antecedit, illam procul dubio
repræsentat, quam ex Collationibus, vel vitis
Patrum olim Monachi facièbant, post quam
ipsum Completorium immediatè sequebatur.
Quo peracto omnem prorsus loquendi faculta-
tem sanctissimus Legislator denegavit, gravio-
ris vindictæ reum statuens Monachum, qui
hanc taciturnitatis regulam ausus fuerit prævari-
cari.

2. Quia verò S. Benedicti mentionem fecimus,
illud hic opportunè monebo, quod à nemine,
quod sciam, hætenus est observatum, ipsum vi-
delicet præclarissimum Patrem primum Com-
pletorii institutorem fuisse: quæ assertio, quia
apud aliquos non usquequaque eruditos admira-
tionem habebit, æquiori lance libranda, & soli-
dis rationum momentis stabilienda est. Facit in
primis ad ejus veritatem astruendam, quod, li-
cet in Scripturis, & Patribus frequens habeat
mentio orationis faciendæ in fine diei; ad
Vesperas tamen, & non ad Completorium il-
læ sententiæ referri debent. Accedit deinde
quod ipso nomine Completorii nullus Eccle-
siasticus Scriptor Benedicto antiquior usus fuit:
nec apud quempiam Græcum, vel Latinum
Auctorem hujus Officii nomen reperitur. Res
autem sub aliis nominibus vix à Vesperis discer-
ni potest. Nec est quod animum cujuspiam
moveat

moveat secunda Regula D. Augustini, quæ difertis verbis meminit Completorii, nam illa perperam tanto Doctore tributa est, & ab aliquo imperito conficta videtur; precibus enim matutinis Psalmos assignat octoginta octo, Lucernarium distinguit à Vesperis, & multas alias continet de Divinis Officiis absurditates, Nomen item Completorii in Regula Monacharum e inter opera D. Hieronymi reperitur, sed illa spuria est, & Auctoris recentioris. Cassiodorus f quoque explicans versiculum Psalmi, *Septus in die laudem dixi tibi*, septem, inquit, illas significat vices, quibus se Monachorum pia devotio consolatur, Matutinas, Tertiam, Sextam, Nonam, Lucernariam, Completorios, Nocturnos. At iste scripsit Regulam Benedictinam jam promulgata, ut diligentes Chronologi observant, & ex Annalibus doctissimi Baronii luce clarius constat. Errant igitur toto caelo, qui ab ipsis Apostolis originem Completorio fuisse asseverant. Et quidem Latinos Patres ante Benedictum expressam ejus mentionem nullatenus fecisse concedunt omnes diligentissimi rei hujus indagatores Marcellus Francolinus g, Franciscus Suarez h, Robertus Bellarminus i, & alii. Idem de Græcis sentiendum est, quicquid nonnulli homines alioquin non contemnendæ eruditionis in contrarium reclamant. Quid enim? commemorant illi orationem initio noctis ante somni dormitionem faciendam. Esto sanè. An idcirco hæc institutio ad Completorium trahenda est? Non credo. Enimverò vel de Vesperarum solemnitate, vel de aliqua privata oratione explicari debent: ideoque valde incompletum erat hoc Completorium. Miror in hac parte doctissimi viri sapientiam dormitantem. Scribit hic k expressam Completorii mentionem se primum invenisse apud Basilium l in Regulis fufius disputatis. Age, proferamus textum. Completo jam die, ait ille, postquam horæ nonæ mysteria ex Actibus Apostolorum explanavit, pro iis omnibus, quæ in eo data nobis fuerint, feliciter vè nobis evenerint, gratiarum actio succedat, eorumque quæ vel per consensum, aut secus contra animi sententiam prætermiffa sint confessio: ac sicubi latens delictum aliquod admissum fuerit verbis, operibusvè, aut etiam corde, pro his omnibus

oratione adhibita veniam nobis à Deo precabimur. Siquidem ad similia peccata iterum evitanda valde utilis est præteritorum consideratio. Idcirco David dicit, *Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini*. Tuam fidem obtestor amice Lector, agnoscisne hæcenus aliquod vestigium Completorii? An quia meminit confessionis, quam Ecclesia Romana Completorio præmittere solet, ideo quamdam ejus effigiem hic adumbratam existimas? Sed præstat sequentia Basilii verba recitare. Tum autem, inquit, primis se jam noctis intendentibus tenebris sequetur petitio, ut quies quam sumus capturi inoffensa, & ab omni perturbatione, ac vitio libera sit, qua hora etiam necessario nonagesimus recitari Psalmus debet. Hæc ille, qui dum ingruentes tenebras, & Psalmi nonagesimi recitationem commemorat, videtur sanè primo aspectu ipsum Completorium delineare. Sed neutra conjectura sufficiens est. Primum quia cum statim post Nonam vespertinas preces recenseat; quæ antiquissimæ sunt, & completo jam die ad lucernam cantari solebant, ut capite superiori ostensum est, quid mirum si de tenebris mentio fiat? Deinde tametsi nonagesimum Psalmum etiam nunc ad Completorium dicamus, hujus tamen Psalmi designatio nihil facit pro Completorio: nam etiam hora sexta hunc eundem Psalmum dicendum esse præcepit, ut liberemur ab incurfu, & dæmonio meridiano. Quid quod Baronius m hæc eadem Basilii verba de tribus nocturnis vigiliis interpretatur, quæ olim ter in nocte surgendo recitabantur? Tandem idem Basilii sermone primo de institutione Monachorum, qui aliis est sermo quartus exercitamentorum pietatis, horarum Canonicarum tempus, & numerum describens, aded clarè rem istam diffinit, ut nulla amplius dubietas relinquatur. Is est, inquit, horarum modus tenendus, qui à veteribus olim sanctis viris ad orationem descriptus est. Etenim eximius ille David ait: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi super judicia justitiæ tuæ*. Addit deinde idem Propheta: *Vespere, mane, & meridie*. Quin & Spiritus sanctus circiter horam diei tertiam missus fuit, sicut ex Actis accepimus, quo tempore, cum propter illam variarum linguarum efficacem vim Pharisei discipulos irriterent, negavit Petrus eos ebrios esse, qui ea loquerentur, siquidem horam illam

c Reg. Monachar. cap. 39. f Cassiod. in Psalm. 118.
g Francol. cap. 14. & 21. h Suarez. de hor. Canonic. cap. 5. i Bellarm. lib. de bonis oper. in partikul. cap. 11. k Bellarm. ibid. l Basil. reg. fuf. 9. 37.

m Baronius ann. 51. num. 69.

illam tertiam fuisse. Porro Nona Dominicæ Passionis memoriam refert, illius quæ vitæ nostræ causa suscepta est. Verùm quoniam item hoc est apud eundem David: *Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ*: tempora autem illa, quæ diximus, nequiquam septenarium orationis numerum conficiunt, bibartito dividenda meridiana oratio est, ita videlicet, ut pars una cibum præcedat, altera subsequatur, quò perpetua hæc nobis formula sit Deum septies per singulas dierum conversiones laudibus celebrandi. Ecce quas horas Divino cultui suo tempore assignatas enumerat Basilii. Primò quidem ex Psalmis nocturnos, Laudes, Sextam, & Vesperas. Addit ex novo Testamento Tertiam, & Nonam. Postea ut septenarius Prophetæ numerus adimpleatur sextam in duas partes dividi jubet, quarum una cibum antecedit, altera subsequatur. Quis hic non videt nullum Completorium apud Basilium fuisse? Nam quæ ratione jam dictæ horæ sextæ partitionem ad septenarii numeri supplementum instituisset, si post Vesperas aliæ preces superfuissent superioribus adjungendæ? Nulla igitur, non dicam expressa mentio, sed ne rudis quidem adumbratio Completorii in præcitata Basilii sententia reperitur, quam ideo ad Vesperas referre omnino debemus.

3. Confirmatur amplius hæc assertio ex diligenti cæterorum Græciæ Scriptorum discussione, qui multis sæculis post Basilium vixere. Nulla enim Completorii mentio apud illos habetur, aded præcis Græcis ignotum fuit hoc officium. Joannes Climacus ad sextum pertinet sæculum. Is sermone de Pastoris officio; Quidam Pater, ait, post complementum vespertinarum orationum alicui duos, alii tres, alii centum psallere Psalmos ante somnum injungebat. Ergo post Vesperas nulla solemnior oratio remanebat, sed privata cuique psalmodia imponebatur. Euthymius Zigabenus Monachus vixit sæculo duodecimo tempore Alexii Comneni Imperatoris. Hic ad illum Psalmi versiculum, *Septies in die laudem dixi tibi*, sic enumerat horas Canonicas, mediam noctem, diluculum, manè horam tertiam, Sextam, & Nonam, & Vesperas. Nichil autem de Completorio. Eodem sæculo, vel paulò ante vixisse creditur Simeon Presbyter, & Præpositus Monasterii S. Mamantis, qui oratione vigesima quinta de fide, & moribus, vespertino officio completo præcipit Monachum benedictionem à Prælato percipere, tum in

cellam recedere, & obserare ostium, ac post privatas lectiones, & orationes super stercem cubare. Ante istos, sæculo scilicet nono, floruit Simeon Metaphrastes, qui passim in vitis Sanctorum Matutinum commemorat, itemque Tertiam, Sextam, Nonam, & Vesperas, nunquam tamen Completorium. Denique qui voluerit omnes Scriptores Græcos evolvat, & inveniet de Completorio altum ubique silentium. Auctor libri *293* quem Jodocus Coccius in Thesuro Catholico scripsisse ait anno Domini 1480. primus est ex his quos vidi, qui Completorii meminerit. Sic enim scribit capite de horis Canonicis. Matutinum cantus obitur, quia primò omnis Christianus debet manè celebrare Christum: secundò mulieres manè venerunt portantes aromata ad unguendum Christum: tertio ipse Dominus manè surrexit è sepulchro. Inter matutinum, & vespertinum interveniunt aliæ Canonicæ horæ, quibus canitur prima hora, quia principium diei est, & monstrat nobis illam lucem, quam Deus nobis donavit educens nos è tenebris, & in lucem æternæ vitæ ponens. Tertia, quia tunc descendit in Apostolos Spiritus sanctus illuminans eos, & ipsi mutarunt linguas suas, ut proficiscerentur ad prædicandum Evangelium toti orbi terrarum. Sexta, quia tunc Christus in crucem sublatus fuit, in qua pependit usque ad nonam. Nona, quia tunc expiravit Dominus. Apodipna (quasi dicas: Postcænia, quæ nostro Completorio correspondent) canuntur, quia cubitum ituri sumus. Ideò Deo gratias agimus petentes, ut nobis sanctum suum Spiritum mittat, qui nos à laqueis diaboli custodiat, ne nos ille ad libidinem suam supplantet. Mediæ noctis canticum, quia dixit Christus, *Vigilate, & orate, quia nescitis qua hora Dominus veniat*. Rursus dicitur, *Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit*. Hactenus prædictus Auctor. Quod si quempiam Græcum Scriptorum ex antiquioribus repereris, qui Latine redditus Completorii nomine utatur, id vitio Interpretum tribuendum est, qui nostrorum temporum consuetudinem attendentes, quoties in textu Græco hanc vocem τὸ λυγερὸν vel aliam similem inveniunt, Completorium vertunt, cum potius horam lucernarem, seu vespertinam interpretari debuissent. Denique, ut è Græcia in Latium regrediar, ex hymno S. Ambrosii, quem nos toto ferè anno in vespertina synaxi ritu

D d d d Cister-

Cisterciensi decantamus, licet evidenter colligere ipsas vespervas tunc solemnum precum complementum fuisse, quas idcirco ante somni quietem perfolvebant. Precamur enim in hoc hymno;

*Artus solutos ut quietes
Reddat laboris usui:
Mentesque lassas allevet,
Luctusque solvat anxios.*

Itemque,

*Exarsa sensu lubrico
Te cordis alta somnient:
Ne hostis invidi dolo
Pavor quietos suscitet.*

Sanctus itaque Benedictus, qui horam vespervaram sic temperari præcepit, ut subsequens cibi refectio luce adhuc diei clarescente fumeretur, ne Monachi, qui omnes in uno loco singuli in singulis lectis dormiebant, sumpto cibo fabulis, otioque vacarent, aut nullo orationum muniti præsidio quieti nocturnæ se traderent, prudenti consilio præcepit, ut audita prius spirituali lectione, tribus Psalmis directancis sine Antiphona Completorium perfolverent, acceptaque Prælati benedictione rectâ cubitum irent, ne forte privatâ, & indiscretâ oratione alter alterius necessariam quietem impediret; Sed communi locutione cessante, cæterisque diei exercitiis fideliter consummatis, omnia corporis membra, omnes sensus, & potentie soli Deo, qui non dormit, neque dormitat, committerentur, donec somno refectis artibus oberata nocturno silentio oris claustra janitor labiorum nostrorum ad annunciandas ejus laudes in nocturnis officii aperiret.

S. I I.

Completorium quâ horâ celebrandum. Admonet nos finis nostri. Mystica ejus significationes. Quâ sit bona, & vivificans mors, quam iusti oprant.

I. **P**Atet ex dictis, Canonicum tempus Completorii quale sit, hora scilicet duodecima jam exacta post cenam, & omnia opera somnum antecedentia, ante finem crepusculi vespertini, postremo scilicet termino abeuntis diei, ut docent Bellarminus, & Durantus, & alii

n. Bellarm. l. 1. de bonis oper. in part. c. 11. o Durant. de ritib. Eccl. l. 3. cap. 12.

Scriptores p̄ apud ipsos. Non idèo tamen quorundam Canonistarum errorem sequi debemus existimantium Completorium unam esse ex nocturnis vigiliis: quamvis enim post solis occubitum celebretur, diurnis nihilominus officiis tanquam ipsorum complementum deputatur. Finis autem officii finis etiam nostri nos admonet. Quotidie morimur, & quasi aquæ distillamus super terram, quæ non revertuntur: quotidie commuramur, quot puncta scribo, tot meorum temporum sunt detrimenta. Omni momento pars aliqua vitæ demitur, & tunc quoque cum crescimus, vita decrescit. Quid in rebus humanis certius morte? quid hora mortis incertius invenitur? ut exclamat Bernardus q: Senibus quidem in januis, adolescentibus in insidiis est. Dicere quisque potest cum Poëta Venusino.

*Quis scit an adjiciant hodiernæ crastina summe
Tempora Dii superi?*

Quare id agendum, ut una dies instar totius vitæ nobis sit: *No glories in crastinum*, ait Sapiens, *ignorans quid superventura pariat dies.* Romanus Philosophus luculentissimè: Pectus mortale nunquam magis divinum est, quam ubi mortalitatem suam cogitat, & scit in hoc natum hominem, ut vita defungeretur. Quanti incolumes hodie vivunt, cras futuri pulvis, & umbra? Ille itaque beatus censerī debet, qui sic semper, & ubique vivit, ut ultimam quamque lucem tanquam non rediteram consumat.

p. Hosien. Jo. Andreas, & alii in cap. 1. de celebrat. Missarum. q. Bern. de conv. ad clericos c. 14. r. Horat. l. 4. od. 7. s. Prov. 27: 1. t. Seneca ep. 120.

M E T R U M XXIII.

Phosphorus ecce diem solito properantior affert,
En roseo jugat astra flagello.
Purpureis evecta rotis Tithonia conjux
Jam reduci parat æthera Phæbo.
Eccè moræ impatiens tremulis emergit ab undis
Claro fulgens Cynthius ore.
Nascenti arridet persusum lumine cælum,
Plaudit tellus, concinit aër,
Vix tamen æthereo rutilans effulsit in axe
Terris undique luce repletis:
Cum subitò excelsum cali conscendere cælum
Cursum nititur ocior Euris
Attollitque diem, medioque è culmine victor
Totum flammis concremat orbem.
Mox jam defessus rutilantes contrahit ignes.

Æquo-

*Aquoreas declivis in undas.
Deficit heu senio languens, victusque recedit
Obscuris obnubilus umbris.
Primum humili, hinc celsa fulgebat lampade, tandem
Furore cessit tempora nocti.
Flet largis cælum lacrymis, solique cadenti
Tellus aggemit, & aggemit ær
Funeris sacibus prælucent sidera, terram
Nigro nox involvit amictu.
Scilicet hæc hominum norma est, vitæ æque fugacis,
Quæ nascens jam desinit esse.
Quid senium, & multos fingis mansura per annos
Vitæ gaudia cæca juvenis?
Hora valet, finis properat, nox atra tenebris
Imminet, & caligine multa.
Vive igitur, medio dum Phœbus in æthere fulget,
Vive hodie, cras vivere serum est.*

2. Porro mysticæ hujus horæ significationes multæ sunt. Christus enim hac hora pridie mortis suæ ad hortum exiit post cænam, ut salutem ab orto auspicaretur, à quo nobis interitus, & perditio. Oravit prolixius procidens in faciem suam, ut orantis habitum ab ipso disceremus. Et cepit contristari, & moestus esse, non solum timore imminens mortis, sed multò magis ob Judæ infelicitatem, ob Judæorum perditionem, ob ingratum Christianorum animum erga ipsum, nam plerisque prævidebat nihil sui sanguinis effusionem profuturam. Tristitiam verò suam statim retulit ad Deum cum oratione dicens æterno Patri; *Non mea, sed tua voluntas fiat.* Hæc vox capitis, salus est totius corporis, ait Magnus Leo Papa *n.* Hæc vox omnes fideles instruxit, omnes Confessores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam quis mundi odia, quis tentationum turbines, quis posset persecutorum superare terrores: nisi Christus in omnibus, & pro omnibus patiens patri diceret, *Fiat voluntas tua?* Discant igitur hanc vocem omnes Ecclesiæ filii magno pretio redempti, gratis justificati, & cum adversitas violentæ alicujus tentationis incubuerit, præsidio potentissimæ rationis utantur: ut superato tremore formidinis, accipiant tolerantiam Passionis. Et cum prolixius oraret, sanguineus sudor æstuantis animæ indicium per omnes artus erumpens terram perfudit, ut hoc universo rore declararet Dominus terrenos homines Divino sanguine redimendos. Olim canebat Sponsa *x*, *Dilectus meus descendit in hortum suum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.*

n Leo serm. 7. de Passione. *x* Cant. 6: 1.

Sed mutata hic rerum facies, expiandis sceleribus, non legendis floribus destinatur hic hortus. O felicem hortum Dei cruore irrigatum, qui tui Creatoris preces audiens, ejusque meritoris, & agonizæ conficius primi illius paradisi felicitatem superasti. Utinam ariditas mea sanguineo hoc rore irrigetur. Anima mea Domine, sicut terra sine aqua tibi, fecunda eam copioso hoc imbri, ut reddat tibi fructum temporibus suis. Hac etiam hora Dominicæ sepulturæ memoriæ celebratur. Corpus enim Christi è cruce depositum in monumento positum est, non corruptioni obnoxium, sed ad immortalitatem resurrecturum. Quiescamus suaviter in hoc sepulchro quicumque Christi passionibus communicamus. Maneamus in eo securi, nam futurum illud gloriosum Propheta prædixit *y*. Eamus inquam & nos, & moriamur cum eo: ea scilicet morte, de qua psallimus *z*, *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*: ut conspulti cum Christo ingrediamur in abundantia sepulchrum. Hæc mors vivificans est, qua nobis ipsis, & mundi actionibus morimur. Hæc mors perducit nos ad vitam, quæ non nisi mortua carne cognoscitur, sicut scriptum est *a*, *Non videbit me homo, & vivet.* Nos enim sumus anima immortale animal, inquit Xenocrates *b*, in habitaculo mortali clausum, & vitæ hujus amissio à malo in bonum est transitus.

3. Hominem duplici ratione mori agnovērunt Platonicus apud Macrobius *c*, primum si anima corpus relinquat: deinde si anima in corpore adhuc manens corporeas illecebras contemnat, & omnes affectiones, ac voluptates exuat. Utramque mortem, qui Dei amator est, libens amplectitur, teste Maximo Tyrio *d*: quia, nisi quis à semetipso deficiat, ad eum, qui super ipsum est, non appropinquat. Præcipue verò mysticam mortem, qua anima à sensibus, & corporeis illecebris avellitur, optat quotidie perfectio- nis cupidus, & dicit *e*, *Moriatur anima mea morte iustorum.* Bona mors, quæ vitam non aufert, sed transfert in melius. Bona mors, qua corpus non cadit, sed anima sublevatur. Utinam hæc morte frequenter cadam, ne me laquei horrendæ mortis comprehendant: ut non sentiam lascivientis vitæ mortifera blandimenta: ut non movear ad sensum libidinis, ad æstum avaritiæ,

D d d d z. ad

y Isai. 53. 10. *z* Psalm. 115. *a* Exod. 33. 20. *b* Xenocras. lib. de morte. *c* Macrobi. in Som. Scip. lib. 1. cap. 13. *d* Max. Tyr. ser. 1. *e* Num. 23. 10.

ad iracundiæ stimulos, ad angores sollicitudinum, & molestias curarum. *Moriatur anima mea morte iustorum*, ita ut illam nec fraus decipiat inimici, nec carnis blanditiæ inficiant, nec ignita mundi tela conficiant. Quis mihi det, non solum carnis oblectamenta, sed & undique irruentia corporearum similitudinum phantasmata mentis puritate transvolare, ut moriar cum Christo, cum Christo sepeliar, cum ipso transeam ex hoc mundo ad Patrem, & ostenso, ac viso Patre dicam cum Philippo, *sufficit mihi?* Hæc est mors, quam optabat S. Job, cum dicebat *f. Elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea.* Hæc est mors non hominum, sed Angelorum, ut eam vocat Bern. *g* de qua fidelibus ait Apostolus, *h Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* De hac morte sic loquitur Clemens Alexandrinus *i.* Vir qui eam accepit lucem, ad quam non patet aditus, ad Dominum peregrinatur, etiam si in terra cernatur ejus tabernaculum: animam enim abducit à motibus, & affectionibus, & rursus vivit morte affectis cupiditatibus. De eadem hæc habet in moralibus Gregorius Magnus *k.* Quisquis sapientiam, quæ Deus est, videt, huic vitæ funditus moritur, ne jam ejus amore teneatur. Nullus quippè eam vidit, qui adhuc carnaliter vivit, quia nemo potest Deum simul amplecti, & seculum. Qui enim Deum videt eo ipso moritur, quo vel intentione cordis, vel affectu operis ac hujus vitæ delectationibus tota mente separatur. In hac morte, ut explicat Richardus Victorinus *l,* jacet corpus sine sensu, & motu, sitque illa valdè gravis, & verè mirabilis non dissolutio animæ, & corporis; sed alia hac multo mirabilior, multoque gloriosior divisio animæ, & spiritus. Hanc autem in nobis operari solet, sicut testatur Apostolus; *Vivus ille Dei sermo, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usq; ad divisionem animæ, & spiritus.* Quod verò Deum videre mors sit, hac ratione subtiliter explicat Marius Victorinus Afer *m:* Si quis Deum viderit, moriatur necesse est, quia Dei vita, & intelligentia in semetipsa est, non in actu: omnis autem actus foris est; hoc verò est nostrum vivere, quod foris est vivere: ergò est mors Deum videre. Omittenda igitur vita foris, omittenda

intelligentia, si Deum videre volumus, & hoc nobis mors est. Simili enim simile videtur. Sic differit obscurissimus iste Scriptor. Nec desunt mortis hujus exempla, præsertim in devoto foemineo sexu. Seraphica V. Catha. Senen. *n* quæ sæpè sæpius hanc Angelicam mortem passa est, scribit in ea separari animam ab omnibus potentiis, quia omnes elevatæ sunt, & absorptæ in Deum. Tunc autem, ait, amittit corpus sensus suos, quia oculus videndo non videt, auris audiendo non audit, & sic de cæteris sensibus, omniaque membra ab amore ligata sunt, ideòque clamant qui sunt hujusmodi, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Altera Catharina Januensis *o* verè mirabilis, ac Theodidacta mulier ita de hac morte experientia magistra philosophatur. Postquam Deus expoliavit animum mundo, carne, divitiis, exercitiis, affectibus, & omni alia re, præterquam ipso Deo; voluit insuper eam seipsa denudare, & separare animum à spiritu forma quadam terribili, modoque patiendi subtilissimo, quem explicare, & intelligere difficillimum est, nisi aliquis Divino lumine perfusus id in se experiretur. Infudit Deus in cor ejus novum amorem adedò subtilem, & vehementem, ut animam cum omnibus suis potentiis à suo esse naturali abstractam traxerit ad se, quæ hoc amore semper occupata in nulla re poterat delectari, nec cælum, vel terram respicere. Corpus autem absque suo esse naturali quasi confusum, & attonitum remanebat nesciens ubi esset, vel quid deberet dicere, & operari. Denique Maria Vela *p* Ordinis Cisterciensis Sanctimonialis, quæ Abulæ in Hispania eximia hoc seculo floruit sanctitate, mortem, quam vivens subiit incendio amoris combusta sic scribens ad suum Confessarium describit: In ardenti charitate patitur anima felix, & delectabile tormentum, & terribile martyrium per manum ipsius Dei, adedò sæpè crescente incendio, ut animam comburat, & ad corpus etiam flamma pertingat. Cumque aliquando natura hunc ignem recusaret timens ne ab eo consumeretur, audit vocem Dei dicentis sibi, sine te comburi: itemque, in hoc igne purificaberis. Quid verò sentiat anima, dum cruciatur in hac flamma, quis poterit explicare? Moritur enim morte suavissima, sui obliviscitur, & omnium creaturarum, omne spatium

f Job. 7: 13. *g* Bernard. serm. 52. in Cantico
h Coloss. 3: 3. *i* Clem. Alexan. 6. Strom. *k* Greg.
 l. 18. mor. cap. 27. *l* Richard. de extrem. mali,
 & prom. boni tract. 3. cap. ult. *m* Mar. Victorin.
 initio l. 3. ad Ariam.

n Cathar. Senensis Dialogi sui c. 79. *o* Cathar. Januensis in dialogo cap. 2. *p* Ex vita Maria velæ par. 2. cap. 53.

angustum illi videtur, nec in se manere potest, nec toto cœli, terræque ambitu contineri. Vellet coram Deo annihilari, & in laudem ipsius omnino resolvi. Porrò corpus sine pulsu remanet intensissimis doloribus affictum, expers cibi, & somni, ac penè mortuum, nisi quod anima impetu amoris acta quandoque compellit ipsum voces tollere ad sidera altissimis gemitibus, & clamoribus inarticulatis. Hæc & alia plura de mystica hominis morte sanctæ animæ scripserunt, quæ inexpertis incredibilia videntur. Mors autem ista in contemplatione contingit, ad quam ferotinum tempus jam ingruentibus tenebris maximè idoneum esse omnes Theologiæ mysticæ Doctores asseverant. Sed & quidam Ethnicus q hanc veritatem non ignoravit, qui de seipso ad amicum scribens ait: Mirè silentio, & tenebris animus alitur, ab iis quæ avocant abductus, & liber, & mihi relictus non oculos animo, sed animum oculis sequor, qui eadem quæ mens vident, quoties non vident alia.

S. III.

Horâ Completorii obtulit Abraham sacrificium. Contemplationis series ex eodem sacrificio explicatur. Deprecatio pro dono contemplationis.

1. **I** Deo ante Completorium versiculus ille Psalmi decantatur r, *Converte nos Deus salutaris noster*, quo pe. actio jam die è negotio ad otium, ab externis ad interna, à militia diei ad noctis quietem, & ab actionum sollicitudine ad contemplationis suavitatem revocemur. In cuius rei typum Patriarcha noster Abraham s, cum accepta super numerum stellarum futuræ propagationis repromissione præscriptum à Domino sacrificium ipsa hora Completorii offerret, conversionem nostram ab activæ vitæ exercitiis ad contemplativæ sublimitatem non sine ingenti mysterio præfiguravit. Sume, inquit, *mibi vaccaam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam.* Ubi illud in primis observandum est, quod quadrupedibus bestiis volucres etiam in sacrificium adjunxit. Nam, ut ait Richardus Victorinus t, in avibus studia spiritualia, in animalibus corporalia exercitia intelliguntur. Qui verò ad

apicem perfectionis anhelat aves bestiis, interna externis, contemplationem actioni conjungere debet. *Et bestias quidem divisit Abraham in duas partes, volucres autem non divisit.* In internis enim exercitiis, quæ ad aves pertinent, cum soli Divino conspectui pateant, illud dumtaxat oportet intendere, ut Divinæ placeant voluntati: At in externis, & corporalibus quibus tum propter Deum, tum propter proximum insistimus, intentionem nostram necessariò dividimus, & geminamus, & ad Divinum beneplacitum, & ad proximi utilitatem attendentes. His autem studiis dum incumbimus, adhuc viget diei malitia, adhuc urit æstus concupiscentiæ, adhuc fervet carnalis prudentiæ calor. Ideò sacrificium nostrum custodire debemus, ne descendentes volucres, ineptæ scilicet, ac superbæ cogitationes, immisiones, per Angelos malos, illa coinquant, & diserpant. Sed quid dicit Scriptura? *Cumque Sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus, ac tenebrosus invasit eum.* Ecce quomodo occidentem Solem comitantur sopor, & post soporem sequitur horror. Hunc verò soporem non illum arbitror esse, quem infirmitatis nostræ defectus, vitæque hujus necessitas immittit: soporem intelligo corporei sensus excessum, animi quietem, mentis alienationem. Dum igitur Sol occumbit, dum vanitatis deficit amor, dum carnis concupiscentia refrigescit, homo spiritualis, irruente desuper somno extra semetipsum rapitur, & ex Divina revelatione, quasi per somnum, ea incipit cernere, & cognoscere, quæ prius fervente Sole vix, vel nullatenus poterat intueri. *Per somnium in visione nocturna, ait Job u, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperis aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina.* At hunc soporem horror magnus, & tenebrosus subsequitur, eodem attestante qui dicit x, *In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines, paror tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea præterita sunt.* Et y, *si dixero, consolabitur me lectulus meus, & relevabor loquens mecum in strato meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.* Quis enim non horreat, & contremiscat, dum mystico sopore supra semetipsum elevatus videt Deo revelante quantis quotidie periculis subiaceat, quam sit pronus ad casum, quam tardus ad surgendum, quam facilè perituræ carnis illecebris decipiatur; & insidiantis diaboli fraudibus ad ruinam impellatur?

D d d d 3

2. Per-

q *Plin. junior. l. 9. Ep. 36. r Psalm. 84. t Gen. 15.*
t *Richard. de differ. sacrificii, Abrahæ & Mariæ.*

u *Job. 33:15. x Job. 4:13. y Idem. 7:13.*

2. *Pergit Scriptura; Cum ergo occubisset Sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans & lampas ignis irasius inter divisiones illas. Ea veram conversionem, quam initio Completorii postulamus: En totius seriem contemplationis. Primò occumbit Sol, postea soporatur homo, horror deinde invadit eum, tum caliginem videt tenebrosam, quam clibanus fumans dissolvit, & succensa lampas transeuntis ignis inflamat. Postquam igitur prædictus horror studium spiritualis vii à cadocis transtulit ad æternam, omni vitiorum tyrannide subacta, de conscientia incipit tranquillitate gaudere, & invalescente bonâ consuetudine in simplicem mentis nuditatem exaltatur. Tunc fit caligo tenebrosa humanâ ratione imperferutabilis, quam Magnus Areopagita z lucem esse ait, in qua Deus inhabitat, quæ propterea tenebrosa vocatur, quod lux excedens & exuperans, id quod luce tegitur, nimio splendore involvat. Nubes, inquit, a & caligo in circuitu ejus: & posuit tenebras latibulum suum. Ad hunc fulgentissimum radium divinarum tenebrarum, qui omni essentiâ superior est, mysticæ Theologiæ magister b Dei amatorem elevandum fore promittit, eum à se ipso, & ab omnibus liber fuerit & solutus. Ad idem Psalmus nos hortatur, qui dicit c: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Ne fortè desperes, & dicas; Nulla est spes videndi Deum, nam *Deum nemo vidit unquam d, & lucem habitat inaccessibleem e,* præcipit Psalmus, ut accedas. Ad quem? Ad Deum. Sed scriptum est f, *Scrutator majestatis opprimetur à gloria.* Accede ergo humiliter, accede confidenter, & illuminaberis, & facies tua non confundetur. Ideò post caliginem sequitur clibanus fumans, & lampas ignis. Prius ignis fumigans, postea ignis flammans. In clibano fumante intelligitur incendium amoris, in lampade lux gratiæ revelantis. Nam quia lux Divinitatis iis tantùm, teste Dionysio g, verè collucet, qui immunda omnia, & munda transeunt, omnemque omnium sanctorum fastigiorum ascensum superant, & divina omnia lumina, rationesque cælestes relinquunt, & in caliginem ingrediuntur, in qua revera est, ut scripta divina tradunt, is qui est super omnia, ad quam sublimitatem non nisi charitate currendo pervenitur; ideirò amoris incendium in clibano cordis suc-*

cendi debet. Sed quia in hac vita, quantumcumque proficiat homo, nunquam ad summum perfectionis fastigium pervenire potest, ut Deum diligat totis viribus, totâ mente, totâ virtute, non sine causa succensus clibanus, molestum & lacrymosum eructans fumum ostenditur. Lampas verò ignis intimæ lucis quandam donat inchoationem, in cuius tenui, ac subobscurò fulgore æternorum honorum supereminetia nobis interrim manifestatur, donec crescamus usque ad perfectam diem, & ad illam felicem patriam perveniamus, in qua lumen lampadis, & lucernæ jam necessarium non erit, quia claritas Dei illuminabit nos.

3. O ignem! ô lucem! quæ post solis occasum immittitur, quæ tenebras peccatorum expellit, fiduciam gignit, nutrit spem, tollit timorem. O fidelem Abrahæ æmulatorem, cui datum est hostiam gratam offerre Deo, & post horrorem, & somnum divinum ignem, sanctumque lumen accipere. *Converte nos Deus salutaris noster, & avertè iram tuam à nobis: festina ad adjuvandum nos hâc sacratissimâ horâ, quâ à diei negotiis ad otium contemplationis toto mentis affectu converti desideramus.* Ecce supplex, & lacrymans pedibus tuis advolor novellus Ephraim; qui quasi avis volavi, nidum quaerens mihi, ubi reponam pullos meos, affectus meos. Cognovi nimirum tempus miserendi, quia venit tempus. Non me deinceps, te adjuvante, benignissime Salvator, non me ad egena convertam hujus mundi elementa, ne mihi thesaurizem iram in die iræ, ne rursus vagari incipiam post greges sodalium meorum, ne ligatis manibus & pedibus projiciar à facie tua in tenebras exteriores, ne tanquam tepidum evomas me ab ore tuo, ne cum ipse veneris scrutans renes, & corda; scrutans Jerusalem in lucernis inveniar minus habens. Et nunc Domine, Pater meus es tu, ego verò lutum; fictor meus es tu, & opus manuum tuarum ego sum. Ne memineris iniquitatum mearum, & anticipent me misericordiam tuam. Unam petii à te, hanc jugiter requiram, ut inhabitem in domo tua omnibus diebus vitæ meæ. Effunde ergo, elementissime Deus, largam super me benedictionem de rore cæli, & de pinguedine terræ. Terræ inquam viventium, qui potantur torrente voluptatis tuæ, & fatiantur ab ubertate domus tuæ. Urinam dirumperes cælos, & ad me descenderes, ut durities mea liquefacta diffunderet, & amore tuo ignitus præsentia tuâ dignus in-

z Dionys. Areop. a Ps. 96. c. 17. b Dionys. Areop. cap. 1. myst. Theologia. c Psal. 33. d 1 Joan. 4: 12. e 1 Tim. 6: 16. f Prov. 25: 27. g Dionys. c. 1. mysticæ Theologia.

invenire. Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quando veniam & apparebo ante faciem tuam? Quando veniam ad te supereminenti contemplatione elevatus de terra deserta, in via, & inaquosa, ut videam virtutem tuam, & gloriam tuam? Quamdiu miser jactabor in fluctibus mortalitatis meae, clamans ad te Domine, & non exaudis? Audi clamantem de profundis tenebrarum, introduce me in caliginem tuam, in qua lucet radius majestatis tuæ, ut videam te, & sciam te nunc quidem per speculum, & in ænigmatibus: postea verò discussa caligine facie ad faciem, cum lux perpetua fulgebit super me, in regno felicitatis.

METRUM XXIV.

Hoc est quod opto: cætera diffuunt
 Vernæ more nivis, quæ tenui halitu
 Spirantis Zephyri liquefit.
 Quid mihi Regum culmina, quid opes,
 Quid mollioris gaudia vitæ,
 Aut vanæ ingeritis præmia gloriæ,
 Gentes sinistro tramite devia,
 Fussi que indociles Dei?
 Omnia sordent: quicquid celsum
 Magno cælum continet ambitu,
 Quicquid tellus fecunda parit.
 Tu Rex beate cælitum,
 Mundi sator & rector,
 Humani generis spes, amor, & quies,
 Qui lucido astrorum in solio sedens
 Intimos cordis penetras recessus,
 Interna pelle nubila,
 Compeste fluctus turbidos,
 Ut spiritus contagio
 Emancipatus corporis
 Tranquillus ad te convolet.
 Da votis facilem te Pater optime,
 Tuæque lucis fulgidum menti jubar
 Emitte cælitus,
 Ut rursus patrio reddita cælo
 Veri se repleat luminis haustu.
 Tu poli terræque præses tumidi quoque pelagi
 Moderatrix mens veni, cuncta regens vice stabili.
 O sacrum mundi decus, Patris & unica soboles,
 Tuo semper parenti sapientia similis,
 Intelligibilem expressio, nec Patre junior,
 Nec minor, lux sempiterna effigies nitida Dei.
 Te semper generat, & semper amat, tibi placidus
 Annuit semper Parens: constat perpetuus amor
 Geniti, & Genitoris, ambos nam scedere sociat
 Eterno unus amor, & spiritus: hunc sine numero

Numerum facitis, Bonum simplex, unica Deitas,
 Simplex æternitas, parque potentia, par amor
 Tibi cum Patre est. Nihil te sine dicere potis est,
 Qui Verbo cuncta dicit. Sine te nihil opifex
 Aut facit, aut firmat. A te omnia condita numerum,
 Artesque habu: e normam quoque, pondera, speciem.
 Huc igitur ades boni fons sapientia, maculas
 Abscege mentis, cernere ut vultum queam,
 Vultum beatos qui facit Angelos.
 Tu quoque Amor Deus,
 Amor perpetuus Patris,
 Perpetuus Verbi Amor,
 Utrique compar, utriusque vinculum.
 Quem vis volendi vis redamantium
 De corde semper inimo
 Spirat perenni amore.
 Ades præpes & ex alto
 Septena mitte munera.
 Tu lux siderea domus,
 Sanctorum fomes ignium,
 Vigor igneus orbis,
 Hospes pudici pectoris,
 Sanctique amoris pronubus,
 Dux ad astra, cordis ardor,
 Et mentium voluptas.
 Huc opum divinorum
 Divas, pax animi veni:
 Arcem pectoris occupa,
 Nam tuo sine Numine
 Mens torpet, ut flumen golu.
 At at recenti quo seror impetu
 Sublimis inter nubila?
 Subitus unde mihi
 Venit furor? quis me vigor,
 Aut quæ vis nova concitat?
 Cernitis? an rerum species deludit amantem?
 Per medias equitare nubes,
 Stelliferumque pedo
 Iam videor calcare polum
 Ad cælitum consortium:
 Super nitentis æthræ
 Altum feror cacumen.
 Ecce domus, turre que recedunt:
 Iam pendula in minimam coit pilam globosa tellus,
 Iam Solis, & Lunæ supervehor, Iovisque sedes.
 Modò quod erat culmen resurgens siderum pyropis.
 Calco pavementum pedibus, & sancta cerno
 Delubra Divum.
 Trahit me spiritus post se, meumque sacro
 Amore pectus urit.
 O raptus, atque excessus animæ,
 O mysticum silentium,

O sancta solitudo,
 Pretiosa mors carnis, quies tranquilla, fax amoris,
 Intus furens incendium,
 Suspendio beata,
 Pax cordis & suavissima
 Mentis bona voluptas!
 O quas Aligerum lyras
 Dulceque cantus audio!
 Carmina resonant non prius
 Accepta aethereis choris.
 Auditis ut decemlicem
 Amor intus agit molem!
 Amor hic est, nosco sonantium
 Errores digitorum.
 Ut blanda pubes calitum
 Arripit aure sonitum!
 Ut accinunt Amori
 Aligerum phalanges!
 Ut astra mulcent cantibus!
 Hic eloquenti verberare
 Chelym flagellat auream.
 Hic garrientes fistulas
 Blandis maritat vocibus.
 Hic leni auratum pectine tangit ebur,
 Doctus hic est molles ungue cedere fides,
 Hic patrios sacro personat ore modos.
 En ut decoris saltibus
 Errantes quatiant solum!
 Nunc implicantur invicem,
 Et sese manibus trahunt.
 Nunc delicatis gressibus
 Cantui occinunt sonoro.
 Nunc in obliquam ceceles catervam
 Disgregant sese placido rotatu,
 Latoque plausu.
 O pura mentis gaudia,
 O sancti Amoris Orgia!
 Adeste Amantes, quotquot ad aethera
 Promovet virtus levioris penna
 Adbuc caduca corporis
 Mole gravatos.
 Nunc est canendum, nunc superum choris
 Fas est adesse, & psallere.
 Ergo huc canora tympana, & lyras ferte,
 Ferte vota, ferte laudes.
 Ludite, plaudite, psallite Amori:
 Ductia carmina pangite Amori:
 Pangite laudes, fundite versus,
 Coelica promite cantica Amori.
 Pulsate novo sydera cantu.
 Plaudite caeli, plaudite terra,
 Plaudite Amori.
 Sed quis repente corripit mentem dolor,

Et nostra turbat gaudia?
 Scilicet injecta curarum compede, & arcto
 Carnis ligata vinculo
 Ad ima rursum labitur
 Mens è polorum culmine.
 O Amor, O tetrica tandem fastidia vitæ
 Tolle: ut siderea tibi liber fistar in arce.
 Tunc mea securus jactabo gaudia, quando
 Unica visa duos junget, & una dies.

§. IV.

Completorio ferventius adesse debemus multis
 de causis. Somnus imago mortis.

HAc horâ totius diei defectus supplere debemus, ut, si cæteris forsân officiis minus alacriter, & devotè interfuimus, majori nunc fervoris, ac pietatis conatu peractæ per diem orationis negligentiam compensemus. Illud autem summo perè Monacho cavendum est, ne absque gravissima necessitate publicæ desit officii hujus recitationi. Fratres Prædicatores huic pietati fœdè incumbabant. Nam ut ait Theodoricus in vita sancti Dominici, ceu rem valde optatam Completorium expectabant, atque ad illud tanquam ad solemne quoddam festum se præparantes, mutuis se precibus commendabant. Multæ autem sunt causæ ad hanc observationem acrius stimulant, quas magistri spirituales h recensent. Primum enim hæc hora est, quâ de labore vitæ activæ ad tranquillam contemplationis pacem modo superius explicato transimus, Canticum justis propterea psallentes i: Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. De impiis scriptum est k; Contritio & infelicitas in vis eorum, & viam pacis non cognoverunt. Justi autem si dormiunt non timebunt, quiescent, & suavis erit somnus eorum. Creavi fructum labiorum pacem, dicit Dominus l, fructum scilicet sacrarum precum, quas hac hora complemus, pacem ei, qui longè est, & qui propè. Quomodo enim perturbato animo ille poterit inveniri, de quo scriptum est: Et factus est in pace locus ejus m. An non illa, quæ dilectum quærebat elapsam & lectuli, & noctis secretum elegit? In lectulo meo, ait n, quæ servi per noctem quem diligit anima mea. En loci, & temporis quam prudenter adhibet oportunitatem! Per lectum siquidem sanctæ quietis otium intelligitur, quo nihil accommodatius ad usum amoris, ad sapientiæ investigationem;

h Umbertus in Reg. S. August. c. 38. i Luc. 2. 29: k Psal. 13. 3. l Isai. 57. 19: m Psal. 75. n Cant. 3. 11

ad gratiarum incrementa. Per noctem finis exprimitur occupationum, perturbationum fuga, omnium laborum oblivio: *Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam*, & non ultra. Nocte enim ingruente tempus taceandi est, tempus vacandi, & videndi quam dulcis est Dominus. Deinde hac hora præparandus est locus, in quo animus cum Deo quiescat sancti Regis exemplum imitando, qui per diem assiduis regni curis distractus die peracto quasi quoddam Completorii rudimentum describens dixit *p: Si ascendero in lectum strati mei, si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitacionem, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob*. Sed ubi inquires locum Domino præparabo? *Quæris ubi? In teipso: Deliciae meæ, dicit Dominus q, esse cum filiis hominum*. Audi autem ipsum designantem sibi locum. *Quis est iste locus quietis meæ? Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperulum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos r?* Si tale fuerit cor tuum, locus gratissimus Domino factum est. Denique quis non studeat adversus potestates tenebrarum, hac hora potentius armari, quarum noctu major est vis? Sunt verò hæc arma specialis ad id oratio, aquæ lustralis aspersio, Prælati benedictio, & solemnis B. Mariæ invocatio.

2. Unum addiderim, turpe admodum esse invidenter hoc tempus transigere, quo totius diei acta ad censuram revocare debemus, finemque nostrum Domino cum lacrymis commendare. Morti enim initiamur cum dormire incipimus, ait Plutarchus: pallimque Auctores primæ noctæ & somnum vocant mortis fratrem. Quia videlicet, ut in libro de resurrectione scribit Athenagoras, similia accidunt sopitis, & defunctis. Apud Pausaniam in Eliacis in Cypseli Tyranni monumento efformatum legitur simulachrum noctis cum duobus infantibus, nigro uno, candido altero cum mortis, ac somni epigraphæ. Dormiunt mortui Deo, sicut dormientes velut mortui sunt nobis. Locus sacer, in quo ossa mortuorum requiescunt Græco vocabulo cœmeterium, hoc est dormitorium dicitur à κοιμίζω, quod est dormio, & communiter in sacris literis dormire dicuntur, qui felici securitate in Domino moriuntur. Hinc teste Amalario *u*, aptatur quodammodo officium Completorii commendationi,

o *Psalm. 103. p Psalm. 131. q Prov. 8: 31. r Isai. 66: 2. t Plutar. de consol. ad Apoll. t Homer. ll. 14. n. 231. Moschus, & Theocr. Idyl. 3. Virg. 6. Æn. Sen. Herc. jur. act. 4. & alii. u Amalar. l. 4. cap. 8.*

quã se homo commendat Deo, quando transit de sæculo: petimus enim dimitti in pace, & spiritum nostrum in manus Domini commendamus. Sic optimo fine claudimus diem, si nostri quoque finis recordamur. Hac autem recollectione nil efficacius ad traducendas hominum mentes à scelere ad virtutem, ut si benè animo concipiatur, omnem hominem quantumvis barbarum horrore percellere, & ad meliorem frugem convertere possit. *Statutum est omnibus hominibus semel mori: & in quocumque loco ceciderit lignum, sive ad Aquilonem, ibi erit x*. Quis verò hæc audiens, & credens non perhorrescat? Momento vivimus, momento rapimur, & quidem momento inevitabili, unde pendet æternitas. Rectè priscus Satyricus *y*:

Heu, heu nos miseros quam totus homuncio nil est!
Ergò dum licet benè vivere studeamus. Sat dictum de Completorio. Jam tacendum, & quiescendum est. Hoc est autem summè, & perfectè quiescere, ait Richardus Victorinus *z*, à Creatoris pia laude nunquam cessare.

x *Ad Hebr. 9: 27. Eccles. 11: 3. y Petr. Arbitr. z Richar. lib. 2. in Apoc. c. 2.*

CAPUT XII.

De Officio Parvo B. Virginis.

§. I.

Quam difficile sit de Maria laudibus scribere. Cur negotium omnium seculorum dicatur esse. Ejus cultum semper viguisse. Ad ipsam Beatam Virginem deprecatio.

IN celebrandis Beatissimæ Virginis MARIÆ præconiis tot jam sudarunt ingenia, tot sunt attriti calami, tot manus & mentes occupatæ, ut, si ejus honori conscripta volumina in unum congregarentur, insignem se solis constituerent Bibliothecam. Pia quadam emulatione omnis natio, quæ sub cælo est, juvenes, & virgines, senes cum junioribus in recensendis Mariæ laudibus qua ligata, qua soluta oratione decertasse videntur. Sed ut devotus fuerit, gratulæque Deo generosus eorum conatus, quicquid tamen de ineffabili meritorum ejus prærogativa manu scriperint, ore protulerint, mente conceperint, stilla stultæ est, momentum stateræ, gutta roris antelucani; ut non minus de illa, quam

E e e e